

PEKKA SAMMALLAHTI, SÁMEGIELAID DUTKI

Pekka Lars Kalervo Sammallahti, Lásse Beahkká, lea riegádan Helssegis miessemánu 21. beaivve jagi 1947. Sammallahti šattai bajás Helssegis, muhto lei jo árrat guoskkahusas sámegillii ja sámi kultuvrii; su áhčči Lars Sammallahti doaimmai guhká Sámi Čuvgehussearvvis stivralahttun ja maŋnelis ságajodiheaddjinge. Pekka Sammallahti oahpai hállat davvisámegeiela nuorravuoda gesiid áigge, vuos álgonuplotjahkásažžan go lei boazoreanġan Vuohču guovllus ja beasai dasto nanosmahttit gielladáiddus earret eará Iiskku Ovllá, Oula Nákkäläjärvi searvvis geodehtalaš kártenbargguin Suoma Sámis. Maŋnelis son oahpásmii geavatlaš dásis maiddá nuortalaš- ja anárašgillii.

Go Sammallahti válmmaštuvai stuđeantan jagi 1965, son ohcalii Helssega universitehtii lohkat suoma-ugralaš gielladutkamuša. Doppe son gárvvásmii filosofija kandidáhtan jagi 1971. Jo ovdal go gearggai oahpuin son doaimmai jagiid 1968–1971 oahppoávdnasa assistentan ja oahpahii earret eará sámegeiela. Jagi 1970 Oulu universitehtas álggahuvvui sámegeiela ja -kultuvrra approbaturoahpahuš oktasašbarggus Helssega universitehta suoma-ugralaš instituh-tain, ja oahppoplána gárvvisteigga professor Mikko Korhonen-guovttos assis-tenta Sammallahtiin. Álgoálggus oahpahuš divššui okta lektor, muhto jagi 1973 vuodđuduvvui oahppoávdnasii veahkkeprofessuvra ja jagi 1977 virgái namma-duvvui Sammallahti, guhte lei easkka nákkáhallan. Go oahppoávdnnas oaččui válđoávdnasa státusa, rievdaduvvui virgi professuvran jagi 1982. Sammallahti áigge lea oahppoávdnnas gárggiidan dálá hápmái, jagi 2001 vuodđuduvvon Giel-lagas-instituhttan, mas lea riikkaviidosáš vástu ordnet ja ovddidit sámegeiela ja sámiid kultuvrra alimus oahpahuš ja dutkamuša Suomas.

Sammallahti gielladieđalaš beroštumit leat máŋggaláganat. Dutkankarriera álggobealde son vuojulduvai erenomážit fonologijai. Dán suorggis šaddan lisenšiáhtabargu (1975) viidui nákkosgirjin *Norjansaamen Itä-Enontekiön murteen äänneoppi* (doallá sisttis “Čoak'kai-gæso sāmē-gīllii: Nuor'tâ-Ēnudâgâ sāmē-gielâ jiednâ-oap'po”; 1977), mii lea gokčevas čilgehus dán suopmana jietnadatvuogádagas. Nákkosgirji lassin lea Sammallahti giedahallan sáme-gielaid fonologijja gažaldagaid máŋgga artihkalis. Jagiid mielde su sámegeiela jietnadatoahpa kursamáŋgosat leat viidon monografijja giehtačálusin, mii fállá dárkilis gova davvisámegeiela suopmaniid fonologijjas. Sammallahti dutkamušat sámegeielaid jietnadatoahpas leat konkrehta giellagovvideami lassin dehálaččat maiddá dábálaš gielladiehtaga perspektiivvas, dasgo sámegeielaid mohkkás jiet-

Easka nákkáhallan Pekka Sammallahti cuoŋománu 29. beaivve 1977.
Juuri väitellyt Pekka Sammallahti 29. huhtikuuta 1977.

nadatvuogádagat fáallet masá loahpaheamet hástalusaid fonologlaš teoriijai ja analysii.

Maiddá giellahistorjá ja ovdahistorjá gullet Sammallahti guhkesáigge dutkanberoštumiide. Gielalaš ja etnihkalaš historjjá dutkan oaččui Suomasge odđa ja beaktilis návccaid 1970- ja 1980-loguin, ja Sammallahti dutkamušat dán suorggis bukte odđa dulkomiid sápmelaš ja suomelaš čearddaid mannanáiggis ja olles urálalaš giellagotti árra muttuin. Sápmelaš ja suomelaš etnogenesisa son guorahalai máŋgga áigedási prosessan, mas mearkkašahttit leamaš sihke giela

siskkáldas gárggiideamit ja giellaservošiid gaskasaš kontávttat. Sammallahti lea maiddái ollu ovddidan urálalaš vuodđogiela konkrehta rekonstruerema. Su artihkal *Historical phonology of the Uralic languages* (1988) adnoge jorggáldahkan urálalaš gielaideid jietnadathistorjjá dutkamušas.

Sammallahti mánggalágan gielladiedalaš beroštumit deaivvadit jagi 1998 almmustuvvan girjjis *The Saami languages. An introduction*. Girjji namma lea mihtilmas čálli gáibitmeahttun persovnnalašvuhtii, dasgo namas fuolakeahtá gažaldagas ii suige leat duššefal láidehus. Lohkkái dát bargu fállá vuđolaš dieđuid sámezielaid areála variašuvnnas, fonologijjas, morfologijjas, cealkkaoahpas ja sátnerájus. Guhtege dán gielladásiin govviduvvo sihke synkronalaš vuogá-dahkan ja giellahistorjjálaš gárggiideami boadusin. Fárrui leat čáhkan maiddái teakstačájánasažat buot sámezielain, ja girjji vel dievasmahttet mánga čuvvosa, maida gullet geahčastagat jietnadat- ja hápmehistorjái ja dieđut davvisámeziela 845 dábalamos sáni etymologalaš duogážiis. Girji lea šaddan dehálaš gáldun, go oppalaš govvádusat sámezielain leamaš ovdežeis vánis, ja erenomáš uhcán dán suorggi girjjálašvuohta leamaš álbmogiidgaskasaš lohkkigoddái fállun.

Maŋimuš jagiid lea sámeziela cealkkaoahpa šaddan Sammallahti guovddáš dutkansuorgin, ja dán bargus leat čuožžilan artihkalat ja monografiija *Láidehus davvisámeziela cealkkaoahpa dutkamii* (2005). Dán dutkamušas ovtastuvvet davvisámeziela cealkkaoahpa dárkilis govvideapmi ja čálli viiddit gielladiedalaš figgamuš, semantihkkii vuodđuduvvi govvidanmálla gárggiidahttin. Čuovvovaš jagi bohte girjji mieđušteaddjin vel *Cealkkaoahpa hárbjehusat* universitehta-oahpahusa váras.

Sammallahti lea geavahan ollu áiggi ja návccaid gielaideid konkrehta dokumenteremii. Jo jagi 1974 sus almmustuvai girji *Material from Forest Nenets*, oanehis giellaoahppagovvadás dalle hui heittogit dovdojuvvon vuovdenjeneczielas. Sámezielain Sammallahti lea dokumenteren erenomážit sátneráju, ja eandalii 1980- ja 1990-loguid molsagis son almmustahtti mánga sátnegirjji. Odđaaigásaš davvisámeziela sátnegirjjiid dárbuti vástidedje *Sámi-suoma sátnegirji* (1989) ja *Sámi-suoma-sámi sátnegirji* (1993). Oktasašbargu Jouni Moshnikoffiin buvttadii nuortalašgiel sátnegirjjiid *U'cc sää'm-lää'dd sää'nnkeârjaž* (1988) ja *Lää'dd-sää'm sää'nnke'rjj* (1991), ja Matti Morottajain čállon anárašgiel sátnegirji *Säämi-suomá sánikirje* fas almmustuvai jagi 1993. Sammallahti-guovttos Anastasia Hvorostuhinain almmustahtiiga davvisámi-gielddasámi-davvisámi sátnegirjji *Unna sámi-cámь sátnegirjjáš – Удць сáмь-sámi соакнэзка* (1991). Maŋimuš jagiid lea Sammallahti fas joatkigoahtán sátnegirjebargguis: ovttas Klaus Peter Nickeliin čohkkejuvvon masá 36 000 sáni viidosaš *Sámi-duiskka sátnegirji – Saamisch-Deutsches Wörterbuch* almmustuvai jagi 2006, ja dan guoibmin lea vel duiskka-sámi sátnegirjige vuordimis. Dáid mánggaláhkai anolaš sátnegirjjiid lassin lea Sammallahti almmustahttán erenomážit gielladutkiide dárkkuhuvvon

sátnegirjji *North Saami resource dictionary* (2002), mii doallá sisttis earret eará retrográdalaš indeksa Konrad Nielsena sátnegirjái, ja aiddo ovdalaš 60 jagi rie-gádanbeaivvi almmustuvai jorggosátnegirji maiddá anárašgielas, *Inarinsaamen käänteissanakirja – Inari Saami reverse dictionary* (2007). Nuortalašgielasge lea seammalágan sátnegirji jo gárvvistuvvomin.

Sammallahti sátnegirjijt ovttahttet gielladieđalaš ja geavatraš ulm-miid hárvanaš láhkai. Dat leat sihke lingvistihkalaččat dárkilat ja maiddá buot giellageavaheaddjiid álkit atnimis, ja daid haga livččii buot bargu davvisáme-, anáraš- ja nuortalašgielain mealgat váttis. Sátnegirjjiin leat árbevirolaš sátneráju deskripšuvnna báldii váldon moderna sátnevuorkká gárggiidahttinfiggamušat. Nuppástuvvi máilbmi buktá ođđa dárbbuid unnitlogugielaid sátnerádjui, ja Sam-mallahti leage aktiivvalaččat bargan sáme giela sátneráju viiddideami ovdii. Buorin ovdamearkan das leat jo jagi 1984 almmustuvvan *Suoma–sámi sátnelistu oahppagirjebargguid várás* ja *Dihtorsámit-sátnegirjáš*, mii almmustuvai jagi 1990, aiddo dihtoriid geavahusa lassánettiin.

Praktihkalaš giellabargu leamaš Sammallahti lagas čađa su karrera – ain jo 1970-logu álggobealde máŋgan veršuvdnan almmustuvvan nuortalašgiela áppesa rájes. Sammallahtis leamaš dehálaš rolla nuortalaš- ja anárašgiela girjjálaš geavahusa gárggiidahttimis. Suoma vehádagaid siste su beroštumit leat ollán maiddá romanagillii, man ortografijakomiteas son doaimmai 1970-logu álggobealde. Sápmelaš giellaservoša son lea bálvalan áššedovdin buotlágan giellarávven- ja giellagáhttenbargguin; erenomážit berre máinnašit su guhkesáigge doaimma Studeantadutkkuslávdegotti lahtun, sáme gielaid studeantadutkosiid ráhkadeaddjin ja dárkkisteaddjin. Almmolašvuodas Sammallahti dovdojuvvo maiddá sámiiid vuoigatvuodaid bealušteaddjin: son lea váldán beali guovddáš etnopolitihkalaš gažaldagain, nugo Álaheieanu buođduma birasváikkuhusain ja dajahus “lappalaččaid” riidduid oktavuodas 1990-logus.

Kulturдахkun sáhtá lohkat dan, ahte Sammallahti lea ovddidan sáme giela geavaheami maiddá diehtaga giellan: son lea čállán sáme gielain sáme-gillii ja lokten uhca sápmelaš goasttideaddjiid dehálaš gielladieđalaš almmustahttiid jovkui. Son ii leat vajálduhtán giellageavaheaddjiid ja -oahppiid juohkebeaivválaš dárbbuide. Sátnegirjebarggu lassin okta konkrehtamus vehkiin sáme gielservodahkii leamaš sápmelaš olbmonamaid logahallan, man son lea čoaggán ovttas eamidiinnis Oahptii Inggáin, Inga Guttormiin, ja mii lea almmustuvvan *Universitehta nammabeaivealmmenáhkis* jagi 1997 rájes. Sáme giela oahpahalliid dárbbuid fas leat bálvalan moanat 1970- ja 1980-logus almmustahtton ja das ain ovttatmano ođaduvvon davvisáme giel oahppomateriálat, ja jagi 1994 gárvvásman davvisáme giela sátnesojahusa oahpaheapmái dárkkuhuvvon *Gramquiz*-dihtorprográmma.

Pekka Sammallahti
čállinbarggus
jagi 1966.
Pekka Sammallahti
kirjoitustyössä
vuonna 1966.

Girjjálašvuohta ja erenomážit lyriikka leamaš Sammallahtii lahkaset, ja dán miellagiddejumis lea bohciidan su beroštupmi jorgaleapmái. Su vuosttas almmustahttin leage jagi 1965 Oula Näkkäljärviin doaimmahuvvon antologiija *Šiella – Pihtak mailmmikirjjálašvuođast*, masa duon áigge 18-jahkásaš Sammallahti ieš jorgalii earret eará Anton Čehova novellaid. Girjjis almmustuvai viididuvvon lágádus dálá čállinvugiin jagi 1986. Seamma jagi dat oaččui maiddái joatkkaoasi, Sammallahti doaimmahan ja jorgalan diktaantologiija *Šiella 2 – Divttat máilmmegirjjálašvuođas*.

Maŋŋelis Sammallahti lea jorgalan suomagillii muhtun sámegirjjálašvuoda guovddáš dujjid. Jagi 1992 almmustuvai Áillohačča *Beaivi, Áhčážan* -diktagirjji suomagieljorgalus *Aurinko, isäni*. Sammallahti čállinluodda lea maiddá *Usko ja elämä*, jorgalus Lars Hætta ja Anders Bær *Muitalusat*-girjjiis, man soai čáliiga fáŋgalis gosa leigga dubmehallan jagi 1852 Guovdageainnu stuimmiide oassálastimis. Hætta-guoktá girji lea dehálaš áiggigovva ja dokumenta leastadiánalaš móráneami álgomuttuin, ja vuosttas sápmelaččaid sámegillii čállin girjin dat lea maiddá sámegirjjálašvuoda klassihkár.

Viiddis dutkamušain ja earáge giellabargguin fuolakeahhtá Sammallahti leamaš álo gearggus juohkit dieđuid iežas bargoguimmiiguin ja stuđeanttaiguin. Olbmuid duohta deaivan gal vuhtto jo almmustahttimiid logahallamisge, go dasa lea nu mihtilmas oktasašbargoguimmiid ja ovttas čállon dujjid stuorra mearri – dathan lea sárġgus, man leat olmmošdiehtagiid siste easka dáid báliid gohccán atnit árvvus dajahuš “fierpmáiduvvama” namain.

Sammallahti máŋggabealat ja máŋggaduhátsiidosaš buvttadusa lea dahkan vejolažžan áŋgiris bargu ja áiggi beaktilis ávkin atnin. Fásta virgebargguidis ja moanaid akademalaš luohttámušdoaimmaid siste Sammallahti lea máhttán váldit mášolaččat daid universitehtamáilmmi vuordámušaid, mat deattuhit eanet aht’ eanet hálddahušlaš ánsšuid. Oassegiittus viiddis girjjálaš buvttadusas gullá gal Eskelačča guhkes bussevuoruide ja maŋimuš jagiid maiddá salladihtora várrebáhhterii: Sammallahti čiežačuodi kilomehtera bargomátki Veahčahis Deanu siste gitta Oului lea sihkaritge okta Suoma guhkimusain ja losimusain. Dattetge Sammallahti publikašuvnnat gokčet dušše smávva oasáža su viiddis sámegielaid dovdamušas. Su almmustahtekeahtes oahppomateriálat ja giehtačállosat dollet sistiset buhttemeahhtun materiálaid ja dutkanbohtosiid sámegielain ja daid ráhkadusas. Suoma-Ugralaš Searvi, dán riepmočállaga čállit ja eará dearvvaheaddjit sávvetge sutnje bargomovtta ain dás ovddos buot boahtti dutkamušain.

Luobbal Sámmol Sámmol Ánte ja Jussi Ylikoski

Pekka Sammallahti, saamen kielten tutkija

Pekka Lars Kalervo Sammallahti, Lásse Beahkká, on syntynyt Helsingissä 21. toukokuuta vuonna 1947. Sammallahti varttui Helsingissä, mutta oli jo varhain kosketuksissa saamen kieleen ja saamelaiseen kulttuuriin; hänen isänsä Lars Sammallahti toimi pitkään Lapin Sivistysseurassa hallituksen jäsenenä ja myöhemmin puheenjohtajanakin. Pekka Sammallahti oppi puhumaan pohjoissaamea nuoruutensa kesinä, ensin toistakymmentä vuotta vanhana ollessaan pororenkinä

Vuotson seudulla ja pääsi sitten parantamaan kielitaitoaan muun muassa Oula Näkkäljärven seurassa tehdessään geodeettisia kartoitustöitä Suomen Lapissa. Myöhemmin hän perehtyi käytännössä myös koltan- ja inarinsaamen kieleen.

Kirjoitettuaan ylioppilaaksi vuonna 1965 Sammallahti hakeutui opiskelemaan suomalais-ugrilaista kielentutkimusta Helsingin yliopistoon, josta hän valmistui filosofian kandidaatiksi vuonna 1971. Jo ennen valmistumistaan, vuosina 1968–1971, hän toimi oppiaineen assistenttina ja opetti muun muassa saamen kieltä. Vuonna 1970 Oulun yliopistossa aloitettiin saamen kielen ja saamelaiskulttuurin approbatur-opetus yhteistyössä Helsingin yliopiston suomalais-ugrilaisten laitoksen kanssa, ja opintosuunnitelman laativat professori Mikko Korhonen ja assistentti Sammallahti. Alun perin opetuksesta huolehti yksi lehtori, mutta vuonna 1973 oppiaineeseen perustettiin apulaisprofessori ja vuonna 1977 virkaan nimitettiin vastikään väitellyt Sammallahti. Oppiaineen saatua pääaineen statuksen virka muutettiin vuonna 1982 professuuriksi. Sammallahtien aikana oppiaine on kehittynyt nykyiseen muotoonsa, vuonna 2001 perustetuksi Giellagas-instituutiksi, jolla on valtakunnallinen tehtävä järjestää ja kehittää saamen kielen ja saamelaisen kulttuurin ylintä opetusta ja tutkimusta Suomessa.

Sammallahtien kielitieteelliset kiinnostukset ovat moninaisia. Tutkimusuransa alkuaikoina hän suuntautui erityisesti saamen fonologiaan. Aiheesta syntynyt lisensiaatintyö (1975) laajeni väitöskirjaksi *Norjansaamen Itä-Enontekiön murteen äänneoppi* (1977), joka on kattava analyysi kyseisen pohjoissaamen murteen äännejärjestelmästä. Väitöskirjansa ohella Sammallahti on käsitellyt saamen fonologian kysymyksiä useissa artikkeleissa. Vuosien myötä hänen saamen äänneopin kurssiensa opetusmonisteet ovat laajentuneet monografian käsikirjoitukseksi, joka tulee tarjoamaan yksityiskohtaisen kuvauksen pohjoissaamen murteiden fonologiasta. Konkreettisen kielenkuvauksen lisäksi Sammallahtien tutkimukset saamen äänneopista ovat merkittäviä myös yleisen kielitieteen näkökulmasta, sillä saamen kielten mutkikkaat äännejärjestelmät tarjoavat lähes loputtomasti haasteita fonologiselle teorialle ja analyysille.

Kielihistoria ja esihistoria muodostavat toisen Sammallahtien pitkäaikaisista tutkimusintresseistä. 1970- ja 1980-luvuilla kielellisen ja etnisen historian tutkimus koki Suomessa renessanssin, ja Sammallahtien tutkimukset tällä alalla tarjosivat uusia tulkintoja saamelaisten ja itämerensuomalaisten kansojen menneisyydestä ja koko uralilaisen kielikunnan varhaisvaiheista. Saamelaisten ja itämerensuomalaisten etnogeneesiä hän tarkastelee monivaiheisena prosessina sekä kielen sisäisen kehityksen että kieliryhmien välisten kontaktien näkökulmasta. Sammallahti on myös merkittävästi edistänyt uralilaisen kantakielen konkreettista rekonstruointia. Hänen artikkelinsa *Historical phonology of the Uralic languages* (1988) on muodostunut käännekohtaksi uralilaisten kielten äännehistorian tutkimuksessa.

Sammallahden monipuoliset kielitieteelliset kiinnostukset kohtaavat vuonna 1998 ilmestyneessä teoksessa *The Saami languages. An introduction*. Kirjoittajansa persoonallisuutta heijastavasta vaatimattomasta nimestä huolimatta kyseessä ei suinkaan ole vain johdatus. Kirja tarjoaa lukijalle perusteelliset tiedot saamen alueellisesta variaatiosta, fonologiasta, morfologiasta, lauseopista ja sanastosta, ja kutakin näistä kielen tasoista kuvataan sekä synkronisena järjestelmänä että kielihistoriallisen kehityksen tuloksena. Mukaan on mahtunut myös tekstinäytteitä kaikista saamen kielistä, ja teosta täydentävät lukuisat liitteet, jotka sisältävät katsauksen kielen äänne- ja muotohistoriaan sekä tiedot pohjoissaamen 845 yleisimmän sanan etymologisesta taustasta. Kirjan arvoa lisää aiempien yleisesitysten puute; erityisen vähän saamen kieliä koskevaa kirjallisuutta on ollut tarjolla kansainväliselle lukijakunnalle.

Viime vuosina Sammallahden keskeiseksi tutkimuskohteeksi on noussut saamen lauseoppi. Aiheesta on syntynyt artikkeleita sekä monografia *Láidehus davvisámegiela cealkkaoahpa dutkamii* ('Johdatus pohjoissaamen lauseopin tutkimukseen'; 2005). Teoksessa yhdistyvät pohjoissaamen lauseopin yksityiskohmainen kuvaus ja kirjoittajan yleislingvistisempi pyrkimys semantiikkaan pohjaavan kuvausmallin kehittämiseen. Seuraavana vuonna teos sai seurakseen lauseopin harjoituskirjan opetuskäyttöä varten.

Sammallahti on käyttänyt runsaasti aikaa ja energiaa myös kielten konkreettiseen dokumentointiin. Jo vuonna 1974 häneltä ilmestyi kirja *Material from Forest Nenets*, kielioppiluonnos tuolloin vielä hyvin heikosti tunnetusta metsänenetsin kielestä. Saamen kielten alalla Sammallahhti on dokumentoinut erityisesti sanastoa ja varsinkin 1980- ja 1990-lukujen taitteessa hän julkaisi useita sanakirjoja. Modernien pohjoissaamen sanakirjojen tarpeen täyttivät *Saamelais-suomalainen sanakirja* (1989) ja *Saamelais-suomalais-saamelainen sanakirja* (1993). Yhteistyö Jouni Moshnikoffin kanssa tuotti *Pienen koltansaame-suomi-sanakirjan* (1988) ja *Suomi-koltansaame-sanakirjan* (1991), ja Matti Morottajan kanssa laadittu *Inarinsaame-suomi-sanakirja* puolestaan ilmestyi vuonna 1993. Anastasia Hvorostuhinan kanssa Sammallahhti julkaisi kiltinän- ja pohjoissaamen välisen ”sanakirjasen” *Unna sámi-cāmь sátnegirjjáš – Удць сāmь-sámi соаккнэгка* (1991). Viime vuosina Sammallahhti on jälleen jatkanut sanakirjatöitään: Klaus Peter Nickelin kanssa koottu lähes 36 000 hakusanan laajuinen *Sámi-duiskka sátnegirji – Saamisch-Deutsches Wörterbuch* ilmestyi vuonna 2006, ja sen rinnalle on odotettavissa myös saksalais-saamelainen sanakirja. Näiden monikäyttöisten sanakirjojen lisäksi Sammallahhti on julkaissut ensi sijassa kielentutkijoille tarkoitettun *North Saami resource dictionaryn* (2002), joka sisältää muun muassa käänteisindeksin Konrad Nielsenin pohjoissaamen sanakirjaan, sekä juuri 60-vuotispäivän kynnyksellä ilmestyneen *Inarinsaamen käänteissanakirjan* (2007). Koltansaamenkin käänteissanakirja on valmisteilla.

Sammallahden sanakirjat yhdistävät kielitieteelliset ja käytännölliset päämäärät harvinaisella tavalla. Ne ovat sekä lingvistisesti tarkkoja että kaikkien kielenkäyttäjien helposti käytettävissä, ja siksi ne ovat luoneet perusedellytykset käytännössä kaikkeen pohjois-, inarin- ja koltansaamen parissa työskenteelyyn. Perinteisen sanaston kuvauksen rinnalle sanakirjoissa on tuotu modernin sanavarannon kehittämispyrkimykset. Muuttuva maailma luo vähemmistökielille uusia sanastotarpeita, ja Sammallahti on aktiivisesti kartuttanut saamen kielen uudissanastoa. Hyvinä esimerkkeinä tästä ovat jo vuonna 1984 ilmestynyt saamenkielisen oppimateriaalityön käyttöön koottu termiluettelo *Suoma-sámi sátnelistu oahppagirjebargguid várás* sekä tietokoneiden yleistymisen aikaan vuonna 1990 julkaistu saamenkielinen tietokonesanasto *Dihforsánit*.

Käytännön kielityö on ollut Sammallahdelle läheistä läpi hänen uransa – aina 1970-luvun alkupuolella useana versiona ilmestyneestä koltansaamen aapi-sesta lähtien. Sammallahden rooli koltan- ja inarinsaamen kirjallisen käytön kehittäjänä on ollut keskeinen. Suomen vähemmistökielistä hänen kiinnostuksensa on ulottunut myös romanikieleen, jonka ortografiakomiteassa hän toimi 1970-luvun alkupuolella. Saamelaista kieliyhteisöä hän on palvellut monialaisena asiantuntijana konkreettisissa kielineuvonta- ja kielenhuoltotöissä; erityisen maininnan ansaitsee hänen pitkäaikainen toimintansa Ylioppilastutkintolautakunnan jäsenenä, saamen kielten ylioppilaskokeiden laatijana ja tarkastajana. Julkisuudessa Sammallahti tunnetaan myös saamelaisten aseman puolustajana: hän on ottanut kantaa keskeisiin etnopolitiittisiin kysymyksiin, kuten Alattiojoen patoamisen vaikutuksiin ja 1990-luvun ns. lappalaiskiistaan.

Kulttuuritekona voi pitää sitä, että Sammallahti on edistänyt saamen käyttöä myös tieteen kielenä kirjoittamalla tutkimusta saamesta saameksi ja nostanut saamelaisia pienkustantamoita merkittävien kielitieteellisten julkaisijoiden joukkoon. Hän ei ole unohtanut kielenkäyttäjien ja -oppijoiden arkisia tarpeita-kaan. Sanakirjatyön lisäksi yksi konkreettisimpia kontribuutioita saamenkielille yhteisölle on ollut saamelaisten henkilönimien luettelo, jonka hän on koonnut yhdessä vaimonsa Inga Guttormin kanssa, ja joka on ilmestynyt *Yliopiston nimipäiväalmanakassa* vuodesta 1997 lähtien. Saamen kieltä opiskelevia taas ovat auttaneet lukuisat 1970- ja 1980-luvuilla julkaistut ja jatkuvasti kehittyneet pohjoissaamen oppimateriaalit sekä vuonna 1994 valmistunut pohjoissaamen sanataivutuksen opetukseen tarkoitettu *Gramquiz*-tietokoneohjelma.

Kirjallisuus ja erityisesti lyriikka on ollut lähellä Sammallahden sydäntä, ja tästä harrastuksesta on versonut kiinnostus kääntämiseen. Hänen ensijulkaisunsa onkin vuonna 1965 Oula Näkkäljärven kanssa toimitettu saamenkielinen maailmankirjallisuuden antologia *Šiella – Pihtak mailmmikirjalašvuodast*, johon tuolloin 18-vuotias Sammallahti itse käänsi muun muassa Anton Tšehovin novelleja. Kirja ilmestyi uudelleen vuonna 1986 laajennettuna ja kirjoitus-

tavaltaan modernisoituna laitoksena. Samana vuonna se sai vielä jatko-osakseen Sammallahten toimittaman ja kääntämän runoantologian *Šiella 2 – Divttat máilmmegirjjálašvuodas*.

Myöhemmin Sammallahti on kääntänyt suomeksi eräitä saamelaisen kirjallisuuden keskeisimpiä teoksia. Vuonna 1992 ilmestyi Nils-Aslak Valkeapään palkitun runoteoksen *Beaivi, Áhčážan* suomennos *Aurinko, isäni*. Sammallahten käsialaa on myös seuraavana vuonna ilmestynyt *Usko ja elämä*, suomennos Lars Hætтан ja Anders Bærin nimellä *Muitalusat* ('Kertomuksia') tunnetusta teoksesta. Hætта ja Bær kirjoittavat tekstinsä vankilassa, jonne heidät oli tuomittu osallisuudesta Koutokeinin kapinaan vuonna 1852. Kyseessä on merkittävä aikalaiskuvaus ja dokumentti lestadiolaisen herätyksen alkuvaiheista, ja ensimmäisenä saamelaisten saameksi kirjoittamana teoksena se on saamelaiskirjallisuuden klassikko.

Laajoista tutkimuksistaan ja muista kielitöistään huolimatta Sammallahti ei ole säästänyt aikaa jakaessaan tietojaan kollegoilleen ja opiskelijoilleen. Ihmisten todellinen kohtaaminen tosin näkyy jo jubilaarin julkaisuluettelossakin poikkeuksellisen suurena yhteisjulkaisujen ja yhteistyökumppanien määränä – piirteenä, jota vasta viime aikoina on ihmistieteiden alalla havahduttu arvostamaan ”verkostoitumisen” nimellä.

Sammallahten useita tuhansia sivuja kattavan monipuolisen tuotannon on mahdollistanut peräänantamaton työskentely sekä tehokas ajankäyttö. Varsinaisten virkatehtäviensä sekä monien akateemisten luottamustoimiensa keskellä Sammallahti on osannut suhtautua yhä enemmän hallinnollisia ansioita korostavan yliopistomaailman odotuksiin terveen maltillisesti. Osakiitos laajasta kirjallisesta tuotannosta tosin kuuluu Eskelisen Lapin Linjojen pitkille linja-autovuoroille ja viime vuosina myös kannettavan tietokoneen vara-akulle: Sammallahten seitsemänsadan kilometrin työmatka Utsjoen Vetsikosta Ouluun on epäilemättä yksi Suomen pisimmistä ja työläimmistä. Silti Sammallahten julkaisut kattavat vain pienen murto-osan hänen vaikuttavasta saamen kielten tuntemuksestaan. Hänen toistaiseksi julkaisemattomat oppimateriaalinsa ja käsikirjoituksensa sisältävät korvaamatonta aineistoa ja tutkimustietoa saamen kielistä ja niiden rakenteesta. Suomalais-Ugrilainen Seura, tämän juhla-kirjan kirjoittajat ja muut onnittelijat toivottavatkin hänelle edelleen jatkuvaa työntöä ja työn iloa tulevien tutkimusten parissa.

Ante Aikio ja Jussi Ylikoski